

Tietoa rikoksen uhriksi joutuneille

اطلاعات برای قربانیان جرائم

Informationen für Opfer von Straftaten

Información a las víctimas de crímenes

Informations aux victimes d'actes criminels

Warbixin loogu talagalay dhibbaneyasha denbi-falka

Informacia bašo phagibaskoro kurbanı

Information till brottsoffer

ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ ЖЕРТВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Informacija za osobe oštećene krivičnim djelom

Information to crime victims

Suç mağdurlarını bilgilendirme

معلومات إلى ضحايا الجرائم

Tiedote rikoksen uhreille

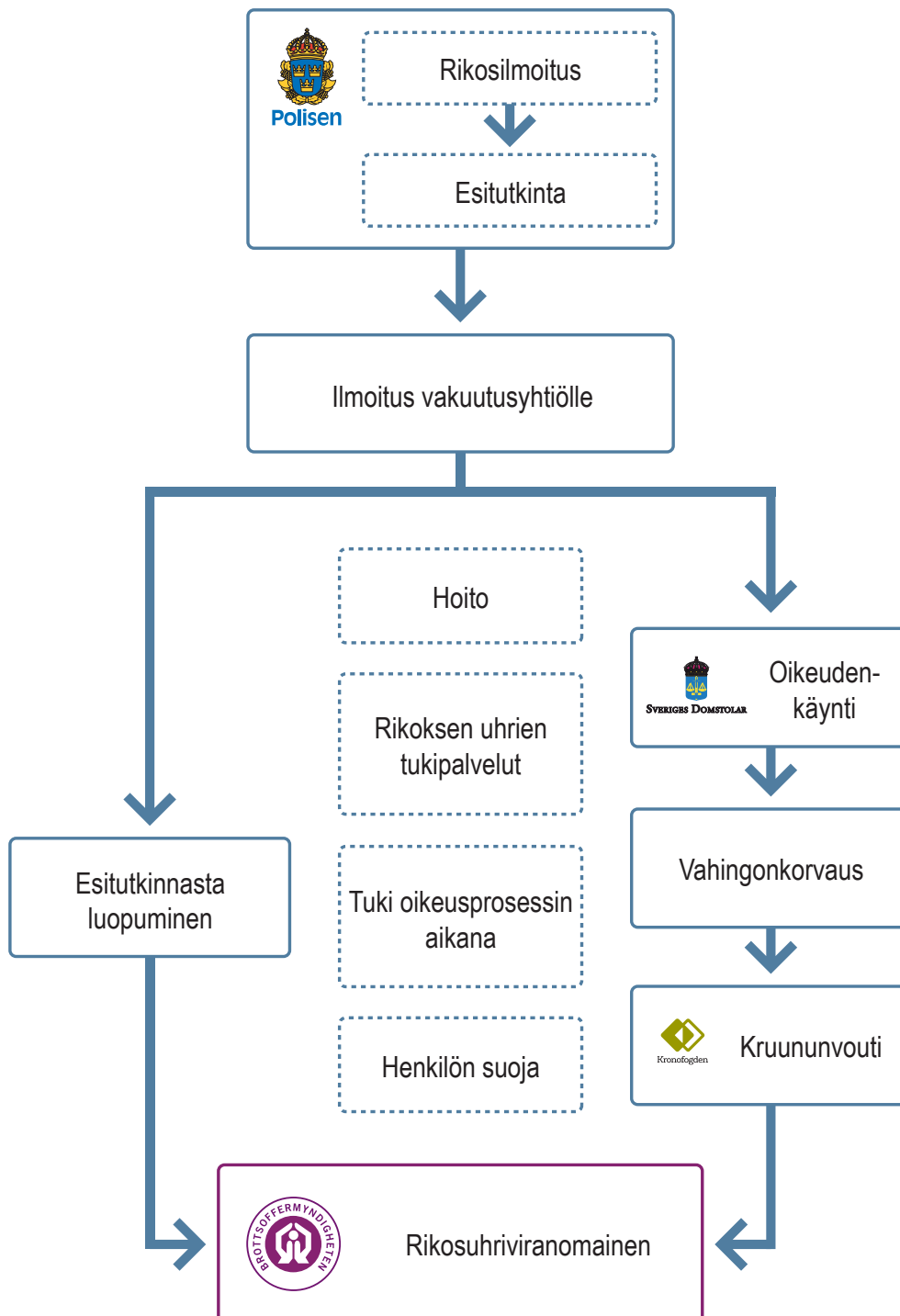
**TIETOA RIKOKSEN
UHRIKSI JOUTUNEILLE**

Sisällys

Pikaopas	6
Johdanto	7
Akuutit toimenpiteet	8
Rikosilmoitus	9
Esitutkinta	10
Tuki ja apu	12
Oikeudenkäynti	16
Vahingonkorvaus, vakuutus ja rikosvahinkokorvaus	19
Henkilön suoja	22
Rikoksen uhrien reaktioita	24
Yhteystiedot	25
Sanasto	27

Pikaopas

Johdanto

Jos olet joutunut rikoksen uhriksi, tilanne on sinulle todennäköisesti uusi ja voit tuntea itsesi huolestuneeksi ja epävarmaksi. Jos rikoksesta on tehty ilmoitus poliisille, käyntiin lähtee tapahtumasarja, jossa monet eri viranomaiset ovat mukana. Sinun voi olla vaikea tietää, kenen puoleen kääntyä ja mistä voit saada tukea ja vastaukset kysymyksiisi. Tämän tekstin tarkoitus on antaa vastauksia kysymyksiisi ja antaa sinulle tietoa siitä, mistä voit saada vastaukset jatkossa eteentuleviin kysymyksiisi.

Aluksi kerromme, kuinka rikoksesta ilmoitetaan poliisille, mitä sen jälkeen tapahtuu ja millaisia mahdollisuuksia sinulla on saada tukea ja apua.

Tämän jälkeen kuvaamme, kuinka oikeudenkäynti tapahtuu, kerromme mahdollisuuksistasi saada taloudellista korvausta rikoksen sinulle aiheuttamista vahingoista ja esittelemme toimenpiteitä, joiden avulla voit tuntea olosi turvallisemmaksi.

Lopuksi kerromme, millaisia psyykkisiä reaktioita rikoksen kohteeksi joutuminen voi aiheuttaa. Esitteen lopussa on myös sanalista sekä vapaaehtoisjärjestöjen ja viranomaisten yhteystiedot.

Akuutit toimenpiteet

**Jos olet vahingoittunut –
hakeudu hoitoon! Jos olet
välittömän hoidon tarpeessa,
soita hätänumeroon 112
tai hakeudu lähimmälle
akuuttivastaanotolle.**

**Ilmoita meneillään
olevasta rikoksesta
hätänumeroon 112 tai
lähimmälle poliisiasemalle!**

**Tee rikosilmoitus joko
lähimmällä poliisiasemalla,
soittamalla numeroon 114 14
tai poliisin verkkosivuilla
www.polisen.se**

**Jos tarvitset turvaa tai
tukea – ota yhteyttä
poliisiin, sosiaalitoimeen,
naispäivystykseen tai
rikosuhripäivystykseen.**

Rikosilmoitus

Moni kysyy, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun rikosilmoitus on jätetty poliisille. Voi olla yhtä tärkeää saada tietää mitä tapahtuu, jos rikoksesta ei tehdä ilmoitusta.

Rikosilmoitus on usein välttämätön, jotta lailliset oikeutesi voidaan ottaa huomioon ja voit saada tarvitsemaasi suojaa. Sekä vakuutusyhtiöt että Rikosuhriviranomainen vaativat yleensä rikosilmoituksen jättämistä, ennen kuin rikoksesta aiheutuneiden vahinkojen korvauksia lähdetään käsittelemään.

Jos olet joutunut rikoksen uhriksi, tee asiasta rikosilmoitus niin pian kuin mahdollista. Rikosilmoituksen voi tehdä joko lähimmällä poliisiasemalla, soittamalla numeroon 114 14 tai poliisin verkkosivuilla www.polisen.se. Meneillään olevasta rikoksesta ilmoitetaan hätänumeroon 112.

Ilmoituksen perusteella poliisi tai syyttäjä tekee päätöksen esitutinnan aloittamisesta tai siitä luopumisesta.

Useimmissa tapauksissa poliisi ja syyttäjä voivat antaa sinulle tarvitsemasi tiedot. Palaamme tähän myöhemmin tekstissä, mutta lyhyesti sanottuna poliisi ja syyttäjä ovat velvollisia tiedottamaan sinulle seuraavista asioista:

- mahdollisuudestasi saada vahingonkorvausta ja rikosvahingonkorvausta
- syyttäjällä useimmissa tapauksissa olevasta velvollisuudesta valmistella ja esittää vahingonkorvausvaatimuksesi rikoksesta käytävässä oikeudenistunnossa
- lähestymiskieltoa sekä oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön myöntämistä koskevista säännöistä
- mahdollisuuksistasi saada oikeusapua ja neuvontaa
- miltä viranomaisilta ja järjestöiltä voit saada tukea ja apua
- esitutkinnasta luopumisesta tai esitutinnan keskeyttämisestä
- syytteen nostamisesta tai syyttämättä jättämisestä.

Löydät lapsille ja nuorille tarkoitettua tietoa rikoksista, tuesta ja avusta osoitteesta www.jagvillveta.se.

HALUAN TIETÄÄ

RIKOKSEN UHRIKSI JOUTUNEEN OIKEUDET

Esitutkinta

Esitutkinta aloitetaan, kun syyttäjällä tai poliisilla on syytä epäillä, että rikos on tapahtunut. Esitutinnan aikana voidaan kuulustella rikoksesta epäiltyä sekä muita henkilöitä, jotka voivat antaa tietoja tapahtuneesta, esim. sinua rikosuhriina, sekä mahdollisia todistajia. Tutinnan aikana esiin tulleet tiedot kerätään yleensä esitutkintapöytäkirjaan.

Poliisin resurssit eivät riitä kaikkien rikosten välittömään tutkimiseen. Voit pyytää poliisilta arviota oman tapauksesi käsittelyajasta.

Rikoksen uhriksi joutunutta kutsutaan asianomistajaksi. Asianomistajana sinut voidaan kutsua kuulusteluun, jolloin voit kertoa poliisille tai syyttäjälle, mitä tiedät rikoksesta. Joskus riittää, että jätät selostuksesi puhelimitse, mutta jos saat kutsun kuulusteluun, olet velvollinen tulemaan paikalle.

Jos et saavu paikalle eikä sinulla ole laillista estettä poisjäämiseen, poliisi voi hakea sinut kuulusteluun. Sinulla on oikeus ottaa mukaasi tukihenkilö. Lue lisää kappaleesta Tuki ja apu.

Jos sinut kutsutaan poliisiin tai syyttäjän luo, sinulla on oikeus saada korvausta kuulusteluun tulemisen aiheuttaneista kuluista. Tällaisia kuluja ovat matka- ja majoituskustannukset, tulonmenetykset tai muu taloudellinen tappio. Tulonmenetykset on kuitenkin rajoitettu tiettyyn summaan. Käänny poliisin puoleen, jos haluat hakea tämäntyyppistä korvausta.

Jos haluat hakea korvausta rikoksesta seuranneista vahingoista, ilmoita asiasta esitutkintaa johtavalle poliisille tai syyttäjälle. Lue lisää kappaleesta Vahingonkorvaus, vakuutus ja rikosvahingonkorvaus.

Esitutkinnasta luopuminen

Esitutkinnasta luovutaan, jos sen jatkamiselle ei löydetä syytä, esimerkiksi mikäli käy ilmi, että kysymyksessä ei ole ollut rikollinen toiminta, tai jos ketään syyllistä ei voida osoittaa. Syynä voi olla myös, että tiedustelutyön aihe puuttuu, eli rikos ei ole jättänyt sellaisia todisteita, joita voitaisiin seurata. Keskeytetty esitutkinta voidaan ottaa uudelleen esille, jos asiassa saadaan uusia todisteita.

Mikäli syyttäjä tai poliisi on päättänyt keskeyttää esitutinnan, tästä on normaalisti ilmoitettava sinulle asianomistajana. Sama koskee tapauksia, joissa syyttäjä on päättänyt, että esitutkintaa ei aloiteta tai syytettä ei nosteta.

Mikäli et ole tyytyväinen poliisin tekemään päätökseen, voit kääntyä syyttäjän puoleen uudelleenharkintaa varten. Mikäli et ole tyytyväinen syyttäjän tekemään päätökseen, voit kääntyä lähimmän korkeamman asteen syyttäjän puoleen muutoksenhakua varten. Vaikka esitutkinta olisikin keskeytetty, sinulla voi silti olla oikeus vakuutus- tai rikosvahingonkorvaukseen.

Syyte

Syyte nostetaan, jos syyttäjä katsoo, että rikoksesta epäillyn tuomitsemiseen on riittävästi näyttöä. Syytteen nostamisen jälkeen tuomioistuin kutsuu epäillyn oikeudenkäyntiin, jossa asia käsitellään. Tuomioistuin muodostaa oikeudenkäynnin aikana esiin tulevien tietojen perusteella käsityksensä siitä, tuleeko epäilty tuomita rikoksesta. Tuomioistuin päättää myös sinulle maksettavan korvauksen suuruudesta, mikäli olet vaatinut korvausta.

Syyttämättä jättäminen

Vaikka todistusaineiston uskottaisiinkin riittävän tuomion antamiseen rikoksesta, syyttäjällä voi joissain tapauksissa olla oikeus luopua syytteen nostamisesta ja ilmoittaa asiassa nk. syyttämättä jättäminen. Näin voidaan toimia esimerkiksi tapauksissa, joissa rikoksentehtyjä on nuori ja aiemmin rankaisematon henkilö, jonka tekemä rikos ei ole vakava sekä tapauksissa, joissa syytetty henkilö on lähiaikoina saanut rangaistuksen muusta rikoksesta, eikä syyte kyseessä olevasta uudesta rikoksesta johtaisi rangaistuksen tiukentamiseen.

Syyttämättä jättäminen tarkoittaa, että asiaa ei käsitellä oikeudessa. Sinulla voi silti olla oikeus vakuutus- tai rikosvahingonkorvaukseen.

Rangaistusmääräys

Kun kysymyksessä on lievempi rikos ja rikoksentehtyjä on tunnustanut teon, syyttäjä voi myös yksin päättää sakkorangaistuksesta eli antaa rangaistusmääräyksen. Tällöin asiaa ei käsitellä oikeudessa, mutta rangaistusmääräys pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Rangaistusmääräykseen voi kuulua, että rikoksentehtyjän on maksettava vahingonkorvausta.

Jos rikoksesta epäilty on alle 15-vuotias

Alle 15-vuotiaat eivät ole rangaistuskelpoisia, eikä heitä vastaan voi nostaa syytettä. Näissä tapauksissa poliisille tehty rikosilmoitus ei siis johda oikeudenkäyntiin, mutta sosiaalitoimelle ilmoitetaan asiasta, ja toimenpiteisiin voidaan ryhtyä sieltä käsin. Myös poliisi voi tutkia rikoksen joko omasta aloitteestaan tai sosiaalitoimen pyynnöstä, ja esimerkiksi kuulustella asianomaisia.

Tällaiset tutkimukset ovat tärkeitä, jotta rikoksen uhrilla on oikeus rikosvahingonkorvaukseen, mikäli tutkimus osoittaa, että kyseessä on rikollinen teko. Myös vahingonkorvaus voi tulla kyseeseen, koska alle 15-vuotiaat ovat vahingonkorvausvelvollisia.

Sovittelu rikosasiassa

Sovittelu tarkoittaa, että rikoksen uhri ja rikoksentehtyjä tapaavat yhdessä puolueettoman sovittelijan kanssa ja käyvät rikostapahtuman läpi. Kunta on velvollinen tarjoamaan sovittelumahdollisuuden alle 21-vuotiaille rikoksentehtyjöille.

Sovittelun ehtona on, että tekijä on tunnustanut rikoksen. Sen lisäksi molempien osapuolten on annettava suostumuksensa sovitteluun. Sovittelu voi johtaa sopimukseen esimerkiksi siitä, kuinka osapuolten on käyttäydyttävä tulevaisuudessa mahdollisten keskinäisten tapaamistensa yhteydessä. Tämä saattaa luoda turvallisuutta rikoksen uhrin elämään.

Sovittelussa voidaan sopia myös taloudellisten korvausten maksamisesta. Tämä voi kuitenkin olla ongelmallista, etenkin jos kysymys on useista rikoksentehtyjöistä, suurista summista tai henkilövahinkojen hyvittämisestä. Ota yhteyttä Rikosuhriviranomaiseen, jos sinulla on kysyttävää tämänkaltaisista sopimuksista. Mikäli teet sopimuksen taloudellisten korvausten maksamisesta, saatat menettää oikeutesi rikosvahingonkorvaukseen.

Tuki ja apu

Juridinen tuki

Asianomistajan oikeusavustaja

Tietyntyyppisten rikosten yhteydessä sinulla on rikoksen uhrina oikeus omaan lakiasiainavustajaan, nk. oikeusavustajaan. Tämä koskee lähinnä seksuaalirikoksia ja lähisuhdeväkivaltaa, mutta myös muuta rikollisuutta, jos avustajaan on erityinen tarve. Oikeusavustaja voidaan osoittaa sinulle heti, kun esitutkinta on aloitettu.

Jos katsot tarvitsevasi oikeusavustajan, sinun tulee keskustella tästä syyttäjän tai esitutkinnasta vastaavan poliisin kanssa mahdollisimman pian. Voit myös esittää toivomuksesi suoraan käräjäoikeudelle.

Käräjäoikeus päättää oikeudestasi avustajaan ja määrää sinulle avustajan. Voit itse ehdottaa tiettyä henkilöä oikeusavustajaksesi. Oikeusavustaja on useimmiten asianajaja, jonka tehtävänä on valvoa sinun etujasi ja antaa sinulle tukea ja apua esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Oikeusavustaja voi auttaa sinua myös syytteen nostamisen yhteydessä ja ajaa vahingonkorvauskannettasi.

Avustajalta saamasi apu on sinulle maksutonta. Avustajan tehtävä päättyy oikeudenkäynnin jälkeen, eikä käsitä avustusta vahingonkorvauksen tai muun hyvitysmaksun hakemisen yhteydessä.

Erityinen lasten edustaja

Jos lapsen huoltajaa (useimmiten lapsen vanhempaa) epäillään rikoksesta lastaan kohtaan, lapsi voi saada erityisen edustajan. Sama koskee tapauksia, joissa rikoksesta epäillyllä on läheinen suhde lapsen huoltajaan. Edustaja valvoo lapsen oikeuksia esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana.

Erityiseksi lapsen edustajaksi voidaan nimittää asianajaja, asianajotoimiston apulaislakimies tai joku muu henkilö. Edustajalta vaaditaan tietoja ja kokemusta sekä sellaisia henkilökohtaisia ominaisuuksia, joiden perusteella hän on erityisen sopiva tehtävään.

Oikeussuoja

Esimerkiksi kotivakuutukseen sisältyy nk. oikeussuoja. Se tarkoittaa, että vakuutus voi korvata esimerkiksi asiamiehestä aiheutuvat kustannuksesi, ellei vahingonkorvausta käsitellä oikeudessa. Yleensä vakuutuksessa on ehtona, että sinun on itse maksettava tietty osa kuluista omavastuuosuutena. Kysy lisätietoja vakuutusyhtiöltäsi.

Juridinen neuvonta

Voit saada oikeusapulain mukaista juridista neuvontaa kaikentyyppisissä oikeus- ja lakiasioissa. Asia voi koskea esim. vahingonkorvausvaatimusta, jos syyttäjä ei hoida asiaa, tai neuvotteluja vakuutusyhtiön kanssa.

Voit käännyä asiassa oikeusapulain mukaista neuvontaa antavan asianajotoimiston puoleen. Neuvontaa annetaan korkeintaan kahden tunnin ajan kiinteää summaa vastaan. Maksu on noin 1 800 kruunua tunnilta. Maksua on mahdollista alentaa taloudellisen asemasi perusteella.

Oikeusapu

Jos sinulla ei ole oikeussuojan sisältävää vakuutusta, eikä asiaasi voi selvittää juridisen neuvonnan avulla, sinun on mahdollista saada tarveharkintaperusteista oikeusapua. Tällöin valtio maksaa osan juridisesta avustajasta aiheutuneista kustannuksista. Voit saada apua myös kustannuksiin, jotka ovat aiheutuneet todistusaineiston hankinnasta, matkoista, majoituksesta ym.

Neuvoja oikeusavun hakemiseen saat asianajajalta, tuomioistuimelta tai Oikeusapuvirastolta.

Muu tuki

Sosiaalitoimi

Jokaisen kunnan sosiaalitoimella on suuri vastuu rikoksen uhreille ja heidän omaisilleen annettavasta avusta ja tuesta. Vastuun sisältö kuvataan sosiaalipalvelulaissa.

Sosiaalitoimen tulee erityisesti ottaa huomioon, että lähisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset voivat olla tuen ja avun tarpeessa pystyäkseen muuttamaan omaa tilannettaan. Sosiaalitoimen tulee myös erityisesti huomioida lapset, jotka ovat joutuneet todistamaan läheisen aikuisen suorittamaa tai läheiseen aikuiseen kohdistunutta väkivaltaa tai muita laittomuuksia. Nämä lapset ovat rikoksen uhreja, ja sosiaalitoimen tulee huolehtia siitä, että he saavat tarvitsemansa tuen ja avun.

Apu voi käsittää erityyppistä psykologista ja sosiaalista tukea, mutta myös taloudellista ja käytännön toiminnan tukea.

Joissain kunnissa on mahdollista saada myös muuntyyppistä tukea, kuten rikoksen uhrien keskustelutukea sekä nuorten rikoksen uhrien tukikeskuksen ja lastentalotoiminnan tarjoamia palveluita. Pyydä lisätietoja omasta kunnastasi.

Tukihenkilö

Halutessasi sinulla voi olla mukana tukihenkilö esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Voit valita tukihenkilöksi jonkun sinulle ennestään tutun henkilön, käännyä sosiaalitoimen puoleen tai pyytää apua joltakin niiltä rikosuhri- tai naispäivystyksiltä, joiden tietoja olemme keränneet tämän tiedotteen loppuosaan.

Tukihenkilön läsnäolo voi auttaa sinua tuntemaan olosi turvallisemmaksi ja varmemmaksi. Voi olla myös tärkeää, että saat kuulusteluiden ja oikeudenkäynnin aikana puhua tapahtuneesta jonkun kanssa, joka on ollut näissä läsnä, sekä päätöksen tai tuomion sanamuodosta. Sinulla on oikeus sekä oikeusavustajaan että tukihenkilöön. Tukihenkilö ei saa korvausta oikeuslaitokselta.

Tulkki

Jos et puhu ruotsia, sinulla on puhevaikeuksia tai vaikea kuulon alenema, sinulla on oikeus saada maksutonta tulkkia apua poliisitutkimuksen ja oikeudenkäynnin aikana. Sama pätee myös yhteisissä eri viranomaisiin, esimerkiksi sosiaalitoimeen.

Todistajatuki

Todistajatuen tarkoitus on auttaa todistajia ja asianomistajia sekä toimia kanssaihmisinä oikeudenkäyntiä ennen ja sen jälkeen. Todistajatuella halutaan parantaa turvallisuudentunnetta tuomioistuimen yleisissä tiloissa, esimerkiksi odotushuoneessa, sekä tarpeen vaatiessa selittää, kuinka asian käsittely oikeudessa tapahtuu. Todistajatuki ei saa esittää omaa mielipidettään eikä edes keskustella siitä rikoksesta, jota oikeudenkäynti koskee.

Useimmissa tuomioistuimissa todistajatukena toimiva henkilö voi tarjota todistajalle tai rikoksen uhrille mahdollisuuden odottamiseen erillisessä todistajatuella varatussa huoneessa. Todistajatukitoimintaa tarjotaan nykyään kaikissa Ruotsin käräjäoikeuksissa ja hovioikeuksissa.

Rikosuhriviranomaisen ja Tuomioistuinlaitoksen yhteisenä tehtävänä on toimia sen puolesta, että todistajatukitoiminta pysyy käynnissä. Toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön. Toimintaan osallistuu yleensä rikosuhripäivystyksen henkilökuntaa, ja toimintaa johtaa paikallisen todistajatuen koordinaattori, johon voi saada yhteyden tuomioistuimen kautta.

Vapaaehtoisjärjestöjen tarjoama tuki

Useat järjestöt auttavat ja tukevat rikoksen uhreiksi joutuneita vapaaehtoisperusteisesti. Kaikkein tunnetuimpia ovat naispäivystykset ja rikosuhripäivystykset, joita löytyy hyvin useilta paikkakunnilta ympäri maata. Näiden lisäksi on olemassa tiettyihin ryhmiin erikoistuneita rikosuhrijärjestöjä. Suuremmissa päivystyksissä voi olla palkattua henkilökuntaa, mutta useimmat aktiivit toimivat täysin ilman korvausta. Kaikki järjestöissä toimivat ovat sitoutuneet vaitioloon.

Löydät vapaaehtoisjärjestöjen luettelon kappaleesta Yhteystiedot. Valtakunnalliset järjestöt voivat auttaa sinua saamaan yhteyden paikallisjärjestöihinsä.

Rikosuhripäivystys

Rikosuhripäivystykset auttavat kaikenlaisten rikosten uhreiksi joutuneita. Kysymyksessä voi olla esim. pahoinpitely, asuntomurto, laukkuvarkaus, häiritseminen, ryöstö tai laitton uhkaus. Kun rikoksen uhri jättää rikosilmoituksen poliisille, hänelle tulee antaa tietoa päivystyksen ja muun tukitoiminnan palveluista. Poliisi kysyy myös, haluaako rikoksen uhri päivystyksen ottavan häneen yhteyttä.

Rikosuhripäivystykset voivat tarjota tukihenkilön apua, ja useat päivystykset tarjoavat myös todistajatukitoimintaa. Valtakunnallinen järjestö on nimeltään Ruotsin rikosuhripäivystys (Brottsofferjouren Sverige).

Naispäivystykset

Naispäivystykset tarjoavat sekä käytännön apua että psykologista tukea naisille, jotka ovat joutuneet erilaisten laittomuuksien uhreiksi. Ehkä kaikkein tärkein naispäivystysten tarjoama tuki on pahoinpidellyiksi joutuneille ja uhan alla eläville naisille tarjottavat turva-asunnot. Monet naispäivystykset tarjoavat myös juridista neuvontaa.

Valtakunnallisia järjestöjä on kaksi: Naispäivystysten ja tyttöpäivystysten keskusjärjestö (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, ROKS) ja Ruotsin nais- ja tyttöpäivystysten keskusliitto (Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund, SKR). Molempien järjestöjen (ROKS ja SKR) puitteissa toimii nuorille naisille tarkoitettuja tyttöpäivystyksiä.

Terrafem on ulkomaalaisyntyisille naisille ja tytöille tarkoitettu päivystys, jonka valtakunnanlaajuinen päivystävä puhelin tarjoaa tukea ja neuvoja yli 40 eri kielellä.

Miespäivystykset

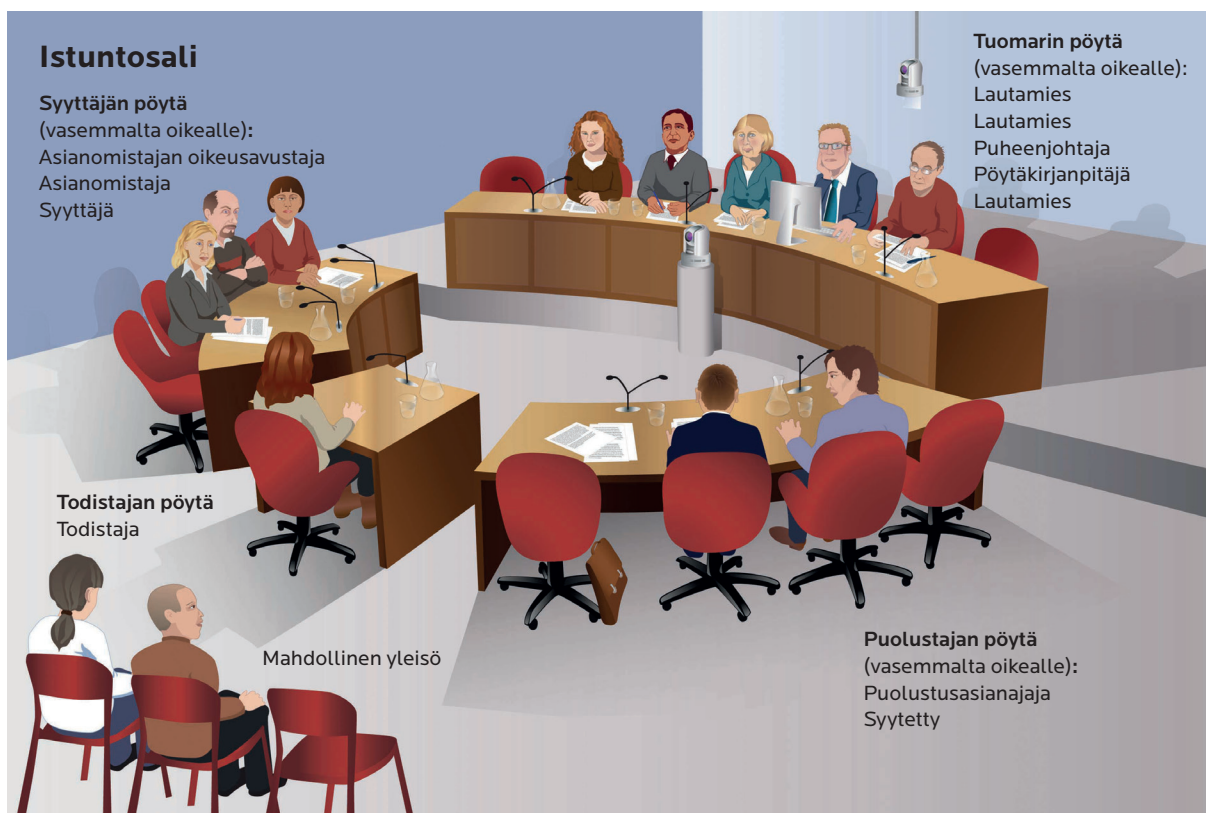
Miespäivystykset tarjoavat tukea miehille, jotka ovat joutuneet pahoinpidellyiksi tai itse pahoinpidelleet naisia. Jälkimmäisessä tapauksessa miehet voivat saada apua aggressiivisuutensa käsittelyyn ja tukea väkivallan käytön lopettamiseen.

Oikeudenkäynti

Mikäli syyttäjä nostaa syytteen, se käsitellään oikeusistuimessa pidettävässä kokouksessa, jota kutsutaan oikeudenkäynniksi tai pääkäsitteeksi. Mikäli olet hakenut vahingonkorvausta, myös se käsitellään samassa oikeudenkäynnissä.

Kutsu oikeuteen

Rikoksen uhrina ja asianomistajana sinun on aina saatava tietoa oikeudenkäynnin pitämisestä. Sinut kutsutaan oikeuteen, mikäli syyttäjä on vaatinut kuulemistasi, tai olet vaatinut vahingonkorvausta. Mikäli olet saanut kutsun pääkäsitteeseen, sinun on tultava paikalle.

Lue kutsu tarkasti läpi. Jos sairastut tai sinulla on joku muu mielestäsi hyväksyttävä syy oikeudesta pois jäämiseen, sinun on otettava yhteyttä tuomioistuimeen oikeudenkäyntiä ennen. Tällöin tuomioistuin antaa sinulle tiedon siitä, onko sinun on tultava paikalle. Kutsu on siis voimassa, kunnes saat muun tiedon.

Jos et saavu oikeuteen, vaikka poissaoloosi ei ole hyväksyttävää syytä, sinut voidaan määrätä maksamaan tietty summa, nk. uhkasakko, josta mainitaan kutsussa. Sinut voidaan myös hakea tuomioistuimeen poliisin toimesta.

Oikeudenkäynti

Oikeudenkäyntiin osallistuvat tuomarit, syyttäjä ja rikoksesta epäilty, jota kutsutaan oikeudessa syytetyksi. Oikeudessa on tavallisesti neljä tuomaria: puheenjohtajana toimiva juristituomari ja kolme lautamiestä, nk. maallikkotuomaria. Heidän lisäksi salissa on pöytäkirjanpitäjä, joka työskentelee tuomioistuimessa.

Muita oikeudenkäynnissä tavallisesti mukana olevia henkilöitä ovat puolustusasianajaja, asianomistaja ja todistajat. Rikoksen uhrina ja asianomistajana sinulla voi myös olla mukana oikeusavustaja, ts. lakimies, joka auttaa sinua ennen oikeudenkäyntiä ja sen aikana. Tarvittaessa mukana on myös tulkki, ja sinulla on myös oikeus ottaa mukaasi tukihenkilö.

Koska oikeudenkäynnit ovat useimmiten julkisia, myös muita henkilöitä saattaa olla paikalla kuulijoina. Tukihenkilöiden ja kuulijoiden on oltava aivan hiljaa oikeudenkäynnin aikana. Jos oikeudenkäynnissä käsitellään erittäin arkaluonteisia asioita, kuten seksuaalirikoksia, tuomioistuin voi päättää, että vain tietyt henkilöt saavat olla läsnä istuntosalissa. Silloin sanotaan, että asia käsitellään suljettujen ovien takana.

Pääkäsittelyssä käydään läpi ne kohdat, joilla on merkitystä asiassa. Syyttäjä selvittää, kuinka hänen käsityksensä mukaan rikos on tapahtunut. Tätä kutsutaan asianesitykseksi. Tämän jälkeen sinua kuullaan asianomistajana, sitten syytettyä ja lopuksi mahdollisia todistajia.

Asianomistajana istut oikeussalissa syyttäjän vieressä. Jos sinulla on kysyttävää asian käsittelyn aikana, voit kääntyä syyttäjän tai mahdollisen oikeusavustajasi puoleen. Mikäli olet hakenut vahingonkorvausta, myös se käsitellään samassa istunnossa. Lue lisää kohdasta Vahingonkorvaus.

Kuulustelussa saat kertoa omin sanoin, mitä on tapahtunut. Tämän jälkeen syyttäjä ja syytetyn puolustusasianajaja esittävät sinulle kysymyksiä. Myös tuomarit voivat esittää täydentäviä kysymyksiä.

Asianomistajaa kuulustellaan yleensä hyvin yksityiskohtaisesti. Tämä on usein välttämätöntä, jotta syyttäjä voi näyttää todeksi, että rikos on tapahtunut. Tämän vuoksi on tärkeää, että kerrot niin tarkkaan kuin mahdollista kaiken, mitä muistat ja mitä olet kokenut, vaikka se tuntuisikin vaikealta. Kaikki kuulustelut tallennetaan videolle.

Myös syytetyn tapaaminen voi tuntua vaikealta, ja joissakin tapauksissa se voi tuntua pelottavalta. Mikäli et usko pystyväsi kertomaan kaikkea syytetyn läsnäollessa, sinun tulee – mieluiten jo hyvissä ajoin ennen oikeudenkäyntiä – ilmoittaa tästä tuomioistuimelle, syyttäjälle tai oikeusavustajallesi. Tällöin oikeus voi esimerkiksi päättää, että syytetyn on oltava eri huoneessa sinun kuulemisesi aikana. Tällöin syytetty seuraa kuulemista kaiuttimen kautta.

Jos tunnet pelkoa jotain kuulijaa kohtaan, oikeus voi päättää, että kyseinen henkilö poistetaan salista sinun kuulemisesi ajaksi.

Tuomio/päätös

Oikeudenkäynnin päätyttyä tuomioistuin päättää tuomiosta. Joskus tuomio julistetaan suullisesti välittömästi oikeudenkäynnin loputtua tehdyn harkinnan jälkeen. Usein kuitenkin tuomion julistamiseen voi kulua kaksi viikkoa ja joissain tapauksissa jopa kauemmin.

Tuomioistuin ilmoittaa tuomion julistamisajankohdasta. Tuomion julistamispäivänä voit soittaa tuomioistuimen kansliaan ja saada tiedon tuomioistuimen päätöksestä. Mikäli olet vaatinut vahingonkorvausta, tuomio lähetetään sinulle postitse automaattisesti ja maksutta. Muussa tapauksessa voit pyytää kopiota tuomiosta syyttäjältä tai tuomioistuimelta.

Päätöksestä valittaminen/muutoksenhaku

Käräjäoikeuden tuomioon tyytymätön osapuoli voi valittaa päätöksestä hovioikeuteen. Muutoksenhakuojeeet ovat mukana tuomiokirjelmässä. Tietyissä tapauksissa asian voi saada hovioikeuden harkittavaksi vain muutoksenhakuluvalla. Jos tuomiosta valitetaan, seurauksena on usein uusi oikeudenkäynti hovioikeudessa. Useimmissa tapauksissa asianomistajan ja syytetyn ei tarvitse saapua hovioikeuden istuntoon, vaan siellä tarkastellaan käräjäoikeudessa tehtyjä tallenteita. Joissakin yksinkertaisissa tapauksissa hovioikeus voi kuitenkin tehdä asiassa päätöksen ilman pääkäsittelyä.

Hovioikeuden tuomiosta voi yleensä valittaa korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus ottaa tosin harkintaansa ainoastaan oikeusasioita, joissa on tarpeen ohjaava päätös, ns. ennakkotapaukset, tai jos harkintaan on erityisiä syitä, kuten esimerkiksi käräjäoikeudessa tai hovioikeudessa tapahtunut vakava virhe. Käytännössä hovioikeus on siis useimmissa tapauksissa viimeinen instanssi.

Kulut ja tulonmenetys oikeudenkäynnin yhteydessä

Jos sinut on kutsuttu oikeudenkäyntiin syyttäjän pyynnöstä, sinulla on oikeus saada korvausta niiden kustannusten osalta, jotka ovat syntyneet oikeuteen tulemisesi johdosta. Joskus tuomioistuimen puheenjohtaja kysyy kuulustelusi lopussa, onko sinulla vaatimuksia kustannusten suhteen. Tavallisimmin kysymys korvauksista esitetään kuitenkin tuomioistuimen vastaanotossa oikeudenkäynnin jälkeen, jolloin voit esittää korvausvaatimuksesi ja saat myös tiedon sinulle maksettavan korvauksen suuruudesta.

Korvaus maksetaan sinulle heti tuomioistuimen vastaanotosta. Suurten korvaussummien ollessa kyseessä voit saada ennakkomaksua. Pyydä lisätietoja tuomioistuimelta.

Muut oikeudenkäyntikustannukset

Mikäli syyttäjä ei esitä vahingonkorvausvaatimustasi eikä sinulla ole oikeusavustajaa, voit esittää vahingonkorvausvaatimuksesi itse. Mikäli tästä koituu sinulle kustannuksia, esim. oman juridisen asiamiehen käytöstä tai todisteiden esittämisestä, sinulla on oikeus vaatia korvausta syytetyltä.

Mikäli syytetty tuomitaan maksamaan vahingonkorvausta, pääsääntönä on, että hänen on myös maksettava sinun oikeudenkäyntikulusi.

Oikeudenkäyntikoulu

Lisätietoja siitä, miten oikeudenkäynti tapahtuu, miltä oikeussali näyttää ja paljosta muusta löydät rikosuhriviranomaisen oikeudenkäyntikoulusta osoitteesta **www.rattegangsskolan.se**. Oikeudenkäyntikoulut kielet ovat ruotsi ja englanti.

Vahingonkorvaus, vakuutus ja rikosvahinkokorvaus

Rikoksenteijä on periaatteessa velvollinen korvaamaan ne vahingot, jotka rikos aiheuttaa. Tätä kutsutaan vahingonkorvaukseksi. Jos sinulla on vakuutus, se voi kattaa osan vahingoista. Jos rikoksenteijä ei pysty maksamaan vahingonkorvausta eikä sinulla ole vahinkoja kokonaan kattavaa vakuutusta, sinun on tietyissä tapauksissa mahdollista saada taloudellista hyvitystä valtiolta, nk. rikosvahingonkorvausta. Vaikka rikoksenteijä ei olisi selvillä, sinulla voi silti olla oikeus vakuutus- tai rikosvahingonkorvaukseen.

Vahingonkorvaus

Vahingonkorvauksen hakeminen

Voit vaatia vahingonkorvausta periaatteessa kaikista vahingoista, jotka ovat syntyneet rikoksen yhteydessä. Vahingonkorvausvaatimus otetaan yleensä harkittavaksi samaan aikaan kun tuomioistuimien tekee päätöksensä syytetyn syyllisyydestä rikokseen.

Rikoksen uhrin tulee vaatia vahingonkorvausta rikoksenteijältä eli vahingon aiheuttajalta. Asian helpottamiseksi syyttäjän tulee valmistella ja esittää vaatimuksesi vahingonkorvauksesta oikeudenkäynnin yhteydessä. Poikkeustapauksia ovat vain vahingonkorvaukset, jotka vaativat laajoja selvityksiä tai joissa korvausvaatimus voidaan todeta ilmeisen aiheettomaksi, ts. ettei vaatimuksella ole yhteyttä rikokseen tai vaatimus on paljon suurempi kuin vastaavissa tapauksissa yleensä.

Jos haluat korvausta vahingoista, jotka ovat aiheutuneet sinulle rikoksen seurauksena, sinun tulee ilmoittaa siitä jo poliisikuulustelussa. Sinun tulee tuolloin myös ilmoittaa, mikäli haluat syyttäjän auttavan sinua vahingonkorvauksen hakemisessa.

Huoltajan vahingonkorvausvastuu

Lasten huoltajat ovat vastuussa korvaamaan lastensa rikoksella aiheuttamat vahingot. Vastuu koskee henkilövahinkoja, esinevahinkoja ja loukkauksia. Huoltajan vastuu on rajoitettu enintään viidesosaan kunkin vahinkotapahtuman hintasidonnaisesta perusmäärästä.

Mikäli olet joutunut alle 18-vuotiaan tekemän rikoksen uhriksi, sinun tulee siis vaatia vahingonkorvausta sekä lapselta että hänen huoltajiltaan. Nämä säännöt koskevat rikoksia, jotka ovat tapahtuneet ennen syyskuun 1. päivää 2010. Pyydä lisätietoja syyttäjältä tai Rikosuhriviranomaiselta.

Vahingonkorvauksen saaminen

Vaikka tuomioistuimien olisikin tuominnut syytetyn maksamaan vahingonkorvausta, se ei kuitenkaan tarkoita automaattisesti sitä, että saat korvausta. Monissa tapauksissa rikoksenteijä ei pysty maksamaan korvausta, tai ei maksa korvausta vapaaehtoisesti. Kruununvouti voi auttaa sinua korvauksen saamisessa.

Tuomioistuimien lähettää kopion tuomiosta kruununvoudille, joka ottaa sinuun yhteyttä kirjeitse jonkin ajan kuluttua ja kysyy, haluatko apua korvauksen saamisessa. Jos haluat apua, sinun tulee täyttää kirjeen mukana saamasi kaavake ja lähettää se takaisin Kruununvoudille, joka tutkii rikoksenteijän taloudellisen tilanteen. Jos käy ilmi, että rikoksenteijän on mahdollista maksaa korvaus, kruununvouti huolehtii siitä, että saat vahingonkorvauksen.

Kruununvoudin apu on maksutonta erityistapauksia lukuun ottamatta. Mikäli et halua kruununvoudin ottavan sinuun yhteyttä, ilmoita asiasta soittamalla numeroon 0771-73 73 00.

Vakuutus

Vaikka rikoksenteijä olisi tuntematon tai rikoksesta tuomittu ei voi maksaa korvausta, sinulla voi silti olla mahdollisuus saada korvausta.

Monilla on jonkinlainen vakuutus, joka korvaa rikosten aiheuttamia vahinkoja. Kotivakuutuksesi voi maksaa korvausta esimerkiksi varkaus-, pahoinpitely- ja seksuaalirikostapauksissa. Monilla on myös tapaturmavakuutus esimerkiksi ammattiyhdistyksensä kautta. Myös tämä vakuutus voi korvata rikoksesta aiheutuneita henkilövahinkoja. Useimmilla työssäkäyvillä on suojanaan työmarkkinavakuutus, joka voi korvata työssä sattuneet vahingot.

Ehtona useimmissa vakuutuksissa on, että maksat itse tietyn omavastuusumman. Myös muut ehdot voivat rajoittaa oikeuttasi korvaukseen. Vakuutusyhtiöltäsi saat tietoa juuri sinun vakuutustasi koskevista ehdoista. Rikoksesta on tärkeää tehdä ilmoitus vakuutusyhtiölle niin pian kuin mahdollista.

Rikosvahingonkorvaus

Jos rikoksesta tuomitulla ei ole varaa maksaa vahingonkorvausta eikä mikään vakuutus kata vahinkoa kokonaisuudessaan, sinulla voi olla oikeus hakea korvausta valtiolta. Tätä korvausta sanotaan rikosvahingonkorvaukseksi, ja se hoidetaan Rikosuhriviranomaisen toimesta.

Jos rikoksenteijä on tuntematon, vaatimuksena mahdolliselle rikosvahingonkorvaukselle on, että asiassa on suoritettu tutkimus, esimerkiksi esitutkinta, joka osoittaa, että olet todella joutunut rikoksen kohteeksi, eikä tapahtuma ole ollut pelkkä onnettomuus. Vaatimuksena on myös, että rikos on ilmoitettu poliisille. Jos rikoksesta epäilty henkilö pystytään osoittamaan, vaatimuksena on periaatteessa, että hän saa langettavan tuomion tai rangaistusmääräyksen.

Rikosvahingonkorvaus kattaa Ruotsissa tapahtuneet rikokset. Sinulla voi olla oikeus korvaukseen riippumatta siitä, asutko Ruotsissa vai oleskeletko maassa tilapäisesti esimerkiksi turistina tai opiskelijana. Mikäli pysyvä asuinpaikkasi on Ruotsissa, sinulla voi olla oikeus rikosvahingonkorvaukseen myös ulkomailla tapahtuneista rikoksista.

Henkilövahingot

Henkilövahingolla tarkoitetaan henkilölle tapahtunutta fyysistä tai psyykkistä vahinkoa. Mikäli sinulle on sattunut henkilövahinko, voit saada korvausta:

- lääkärinhoidosta, keskusteluterapiasta ja muusta hoidosta koituneista kuluista, jotka ovat syntyneet vahingon seurauksena
- tulonmenetyksestä
- kivusta ja särystä, esim. sairauden aikana koetusta kivusta ja epämiellyttävistä tuntemuksista
- pysyvistä vammoista, esim. arvista, terveiden hampaiden menetyksestä, näön tai kuulon heikkenemisestä.

Mikäli sinulle on sattunut henkilövahinko, korvausta voidaan maksaa myös vahingoittuneista vaatteista, silmälaseista, hammasproteeseista ja muusta, mitä sinulla oli ylläsi rikoshetkellä. Korvausta ei kuitenkaan makseta menetetyistä tai vahingoittuneista rahoista, koruista, matkapuhelimista tai lompakoista.

Loukkaus

Monet rikokset oikeuttavat myös korvaukseen loukkauksesta. Tämä oikeus on olemassa, jos rikoksen katsotaan aiheuttaneen vakavan loukkauksen henkilökohtaista koskemattomuuttasi, yksityiselämääsi ja ihmisarvoasi kohtaan. Useimmissa tapauksissa seksuaaliset väkivaltarikokset oikeuttavat kyseiseen korvaukseen loukkauksesta. Tämä pätee usein myös pahoinpitelytapauksissa sekä esimerkiksi kotirauhan rikkomisen, laittoman uhkailun, ryöstön ja lähestymiskiellon rikkomisen yhteydessä.

Esinevahingot ja puhtaasti taloudelliset vahingot

Rikosvahingonkorvausta on vaikea saada esimerkiksi varkaudesta tai petoksesta aiheutuneista esinevahingoista ja puhtaasti taloudellisista vahingoista. Korvausta sellaisesta vahingosta voi saada ainoastaan, jos rikoksenteekijä oli rikoshetkellä vankeinhoitolaitoksessa, tietyssä nuorten tai väärinkäyttäjien hoitokodissa tai tutkintavankeudessa. Rikos on voinut tapahtua esim. karkumatkalla tai loman aikana.

Mikäli rikoksenteekijä ei kuulu mihinkään edellä mainittuun ryhmään tai ei ole tiedossa, esine- ja omaisuusvahingoista voidaan maksaa korvausta ainoastaan erityisen vaikeissa tapauksissa, esimerkiksi jos vahinko on vakavasti heikentänyt kykyäsi elättää itsesi tai perheesi.

Väkivallan todistajaksi joutunut lapsi

Lähisuhdeväkivallan todistajaksi joutuneella lapsella voi olla oikeus rikosvahingonkorvaukseen, mikäli rikoksen voidaan katsoa vahingoittaneen lapsen turvallisuuden- ja luottamuksentunnetta suhteessaan läheiseen henkilöön. Valtio on siis korvausvastuussa lapselle, joka on joutunut läheiseen henkilöön kohdistuneen rikoksen todistajaksi, vaikka lapsi ei voi saada vahingonkorvausta tekijältä.

Lapsella tarkoitetaan henkilöä, joka oli alle 18-vuotias rikoksen tapahtuessa. ”Todistajaksi joutuminen” merkitsee sitä, että lapsi on nähnyt tai kuullut rikollisen teon. Määräyksessä tarkoitetaan tapauksia, joissa lapsi on joutunut todistajaksi esim. kun toinen lapsen vanhemmista tai muu lapselle läheinen henkilö on pahoinpidellyt tai uhkaillut lapsen toista vanhempaa. Kyse voi olla myös sisaruksiin kohdistuneesta väkivallasta.

Hakemus

Rikosvahingonkorvauksen maksamiseen vaaditaan erityisen hakemuslomakkeen täyttäminen. Lomakkeen voi tilata Rikosuhriviranomaiselta. Hakemuksen voi täyttää myös viranomaisen verkkosivuilla osoitteessa www.brottsoffermyndigheten.se. Pääsääntöisesti hakemus on jätettävä Rikosuhriviranomaiselle kolmen vuoden kuluessa siitä, kun asian oikeuskäsittely on päättynyt. Tämän mukaan sinulla on siis kolme vuotta aikaa siitä lähtien, kun tuomio tuli voimaan, ts. kun tuomiosta ei enää voi valittaa, tai siitä lähtien, kun esitutkinnasta luovuttiin. Mikäli esitutkintaa ei aloitettu, hakemus on jätettävä kolmen vuoden kuluessa rikoksen tapahtumapäivästä laskien.

Tietyissä tapauksissa hakemus otetaan harkittavaksi, vaikka se olisi jätetty liian myöhään. Rikoksen uhriksi joutuneilla tai rikoksen todistajiksi joutuneilla lapsilla on aina oikeus hakea rikosvahingonkorvausta siihen saakka, kun he täyttävät 21 vuotta.

Ota yhteyttä Rikosuhriviranomaiseen tai syyttäjään, mikäli haluat lisätietoja vahingonkorvauksesta ja rikosvahingonkorvauksesta. Voit myös kääntyä Rikosuhriviranomaisen tai paikallisen rikosuhri- tai naispäivystyksen puoleen, jos tarvitset apua hakemuskaavakkeiden täytössä. Hakemuskaavake on saatavilla ruotsiksi ja englanniksi.

Rikosuhriviranomainen tarjoaa tietoa rikoksen uhreille useilla eri kielillä.

Takaisinperintä

Tavoitteena on, että korvaukset maksaa aina rikoksenteekijä. Tämän vuoksi rikosuhriviranomainen yrittää periä maksetut rikosvahingonkorvaukset rikoksenteekijältä takaisin jälkikäteen.

Henkilön suoja

Uhan alla elävien henkilöiden turvallisuutta voidaan parantaa useilla eri toimenpiteillä. Jotta nämä toimenpiteet olisivat tehokkaita, niitä suunnitellaan etupäässä poliisin kanssa, mutta myös yhteistyössä esim. sosiaalitoimen ja koulun kanssa. Poliisi ja verovirasto voivat myös tarjota käytännön neuvoja, joiden avulla itse kukin voi lisätä turvallisuutta jokapäiväisessä elämässään.

Lähestymiskielto

Lähestymiskiellon avulla halutaan välttää tilanteita, jotka saattavat kehittyä rikoksen uhrille vaaralliseen suuntaan. Lähestymiskielto on syntynyt ja sitä on käytetty etupäässä suojaamaan naisia entisen aviomiehen tai asuinkumppanin uhkailuilta ja ahdisteluilta, mutta kielto voidaan määrätä myös lasten tai muiden uhattujen suojaksi. Lähestymiskielto tarkoittaa, että sinua uhkaavaa tai ahdistelevaa henkilöä kielletään tulemasta tapaamaan sinua, seuraamasta perässäsi tai ottamasta yhteyttä sinuun muulla tavoin, esim. kirjeitse, puhelimitse, tekstiviestien tai ystävien kautta. Kielto voidaan myös laajentaa käsittämään oleskelun asuntosi tai työpaikkasi lähetyvillä tai muissa paikoissa, jossa usein vietät aikaasi.

Lähestymiskielto voidaan määrätä henkilölle, joka asuu yhdessä uhkailun kohteena olevan henkilön kanssa. Tällainen kielto, jonka tarkoituksena on pitää uhkaileva henkilö poissa yhteisestä asunnosta, annetaan vain jos uhatun henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suhteen on olemassa suuri rikoksen vaara.

Lähestymiskiellon määräämisestä päättää syyttäjä. Mikäli syyttäjä ei määrää lähestymiskielloa, voit pyytää asiaa harkittavaksi uudelleen käräjäoikeudessa. Lähestymiskiellon rikkomisesta voidaan tuomita sakkorangaistus tai korkeintaan vuoden vankeusrangaistus.

Kriminaalihuollon tiedonantovelvollisuus

Mikäli sinua kohtaan rikoksen tehnyt henkilö kärsii parhaillaan vankeusrangaistusta tai on suljetussa psykiatrisessa hoitolaitoksessa, kriminaalihuolto on velvollinen ilmoittamaan sinulle esimerkiksi hänen lomistaan, karkaamisestaan, laitoksen vaihdostaan ja vapautumisestaan. Asianomistajana sinulta tulee kysyä, haluatko ottaa vastaan tällaisia tietoja.

Turva-asunto

Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneet naiset ja heidän lapsensa joutuvat joskus muuttamaan väliaikaisesti pois kotoaan. Turva-asuntoja tarjoavat kunnat ja naispäivystykset. Pyydä lisätietoja kunnan sosiaalitoimelta tai paikalliselta naispäivystykseltä.

Suojatut henkilötiedot

Mikäli haluat salata osoitteesi uhkailun tai muunlaisten ahdistelujen takia, sinun on mahdollista saada väestörekisteriin erityinen salassapitomerkintä, ns. estemerkintä. Estemerkintä siirtyy myös muihin julkisiin rekistereihin, esim. auto- ja ajokorttirekisteriin.

Toinen tapa suojata henkilötietoja on, että uhan alla elävä henkilö, joka on muuttanut tai aikoo muuttaa, saa väestörekisterissä säilyttää entisen osoitteensa (kvarskrivning).

Hakemus henkilötietojen suojaamisesta, joko salassapitomerkinällä tai vanhan osoitteen säilyttämisellä rekisterissä, täytetään sen paikkakunnan verotoimistossa, jossa olet väestörekisterin mukaan kirjoilla. On tärkeää, että kerrot henkilötietojesi suojaamisesta itse, kun olet yhteydessä eri viranomaisiin. Sinun on myös oltava hyvin varovainen yhteyksissäsi järjestöihin, yrityksiin ja muihin tahoihin.

Nimenmuutos

Voit parantaa henkilötietojesi suojaa myös vaihtamalla nimesi. Voit vaihtaa sukunimesi oman vanhempasi sukunimeen ilmoittamalla asiasta verovirastolle. Nimenmuutos johonkin aivan toiseen sukunimeen vaatii patentti- ja rekisterihallituksen myöntämän luvan.

Turvapaketti

Joidenkin henkilöiden kohdalla uhkatilanne on niin vakava, että on aiheellista ottaa käyttöön turvapaketti. Paketti sisältää matkapuhelimen ja hälytysjärjestelmän, ja sen saa erityisharkinnan jälkeen lainaan paikalliselta poliisiviranomaiselta.

Muutetut henkilötiedot

Erityisen vakavan rikoksen uhatessa henkeäsi, terveystäsi tai vapauttasi, tai kun muiden suojoimenpiteiden ei katsota antavan sinulle tarpeeksi turvaa, sinulle voidaan antaa lupa käyttää muutettuja, ts. tekaistuja, henkilötietoja. Lupaa käyttää muutettuja henkilötietoja haetaan poliisiylihallitukselta.

Rikoksen uhrien reaktioita

Rikoksen uhriksi joutumisesta on usein erilaisia haitallisia seurauksia, kuten taloudellisia tappiota, fyysisiä vammoja, psyykkisiä reaktioita ja sosiaalisen elämän muutoksia. Rikoksesta aiheutuu usein myös käytännön ongelmia.

Kuinka ja missä määrin reaktioita esiintyy on hyvin henkilökohtaista ja riippuu monesta eri tekijästä. Reaktioihin vaikuttavat muun muassa tapahtuman laatu, rikoksen uhrin suhde rikoksentehtijään ja rikoksen uhrin persoonallisuus.

Rikoksen luonteesta riippumatta rikoksen uhrin on yleensä kaikkein vaikeinta selvittää psyykkisestä tilanteesta, siitä että joku on tarkoituksella loukannut tai vahingoittanut häntä. Seksuaalirikokset johtavat yleisesti ottaen vakavampiin psyykkisiin reaktioihin kuin väkivaltarikokset, jotka puolestaan johtavat vakavampiin reaktioihin kuin omaisuusrikokset.

On hyvin yleistä, että rikoksen uhri tuntee syyllisyyttä ja häpeää tapauksen johdosta, vaikka vastuu tapahtuneesta onkin rikoksentehtijän. On myös tavallista tuntee kiukkuja, vihaa ja kostonhalua rikoksentehtijää kohtaan.

Näitä tunteita on hyvä päästä ilmaisemaan esimerkiksi puhumalla asiasta jonkun toisen ihmisen kanssa. Puhumalla voi saada omat ajatuksensa järjestykseen ja ymmärtää paremmin, mitä on tapahtunut.

Kaikki ihmiset reagoivat asioihin omalla henkilökohtaisella tavallaan. Samantapaisella rikoksella saattaa olla erilainen vaikutus eri ihmisiin heidän yleisestä elämäntilanteestaan ja aiemmin kohtaamistaan loukkauksista ja väkivallasta riippuen. Rikoksen toistuminen vaikeuttaa usein kriisin asianmukaista käsittelyä. Esimerkiksi henkilö, joka ryöstetään jo toisen kerran, on vaarassa saada pahemman kriisireaktion kuin henkilö, jota ei ole aikaisemmin ryöstetty, etenkin jos ensimmäistä ryöstökokemusta ei ole työstetty.

Lähisuhdeväkivalta, esim. vakava naisrauhan rikkominen tai lapsen kohdistuva seksuaalinen väkivalta, ovat erittäin vakavia rikoksia, koska ne ovat usein toistuvia. Koska nämä rikokset myös useimmiten tapahtuvat omassa kodissa, rikoksen uhrilla ei ole mitään paikkaa, jossa hän voi tuntee olonsa turvalliseksi. Tilanne voi vaikeutua vielä entisestään, koska rikoksentehtijä on henkilö, josta rikoksen uhri on sekä tunnepitoisesti, sosiaalisessa elämässään että taloudellisesti riippuvainen.

Muutokset väkivallan ja lämpimien tunteiden välillä luovat usein vahvan tunnesiteen, joka kuitenkin tuhoutuu tällaisessa suhteessa. Vaarana on myös, että sekä rikoksen uhri että rikoksentehtijä vähättelevät rikoksen vakavuutta. On myös tavallista, että rikoksentehtijä syyllistää uhrinsa yhä kasvavassa määrin väittämällä, että tämä on itse aiheuttanut väkivallan.

Läheisessä suhteessa väkivallan uhriksi joutuneen henkilön on usein välttämätöntä saada mahdollisuus omiin ajatuksiin, erossa rikoksentehtijästä, jotta hän pystyy kuvailemaan väkivallan ja saa mahdollisuuden muuttaa elämäntilannettaan. Turva-asuntoja on saatavilla useissa eri kunnissa.

Ympäristön antaman tuen ja avun tarve vaihtelee. Juridisen avun lisäksi moni tarvitsee myös jonkinlaista henkilökohtaista tukea. Jos tarvitset tukea ja apua, käänny oman kuntasi sosiaalitoimen puoleen tai ota yhteys johonkin niistä vapaaehtoisjärjestöistä, jotka esittelevät tämän esitteen lopussa.

Yhteystiedot

Vapaaehtoisjärjestöt

Lasten oikeudet yhteiskunnassa (Barnens Rätt I Samhället, BRIS)

BRIS-puhelin: 116 111

BRIS-puhelin aikuisille: 077-150 50 50

info@bris.se

www.bris.se, www.barnperspektivet.se

Ruotsin rikosuhripäivystys (Brottsofferjouren Sverige)

Päivystyspuhelin: 116 006

info@brottsofferjouren.se

www.brottsofferjouren.se

Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten läheisten yhdistys (Föreningen Anhöriga Till Sexuellt Utnyttjade Barn, ATSUB)

Päivystyspuhelin: 08-644 21 12

info@atsub.se

www.atsub.se

Seksuaalisen yhdenvertaisuuden keskusliitto RFSL

(Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter),

RFSL:n rikosuhripäivystys

Päivystyspuhelin: 020-34 13 16

stod@rfs.se

www.rfs.se

Ruotsin naispäivystysten ja tyttöpäivystysten keskusjärjestö (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, ROKS)

info@roks.se

www.roks.se, www.tjejjourer.se

Insestin vastaisten tukikeskusten keskusjärjestö (Rise - Riksföreningen mot incest och andra sexuella övergrepp i barndomen)

Päivystyspuhelin: 08-696 00 95

stod@rise-sverige.se

www.rise-sverige.se

Pelastakaa Lapset (Rädda Barnen)

kundservice@rb.se

www.raddabarnen.se

Ruotsin Punainen Risti (Svenska Röda Korset)

info@redcross.se

www.redcross.se

Ruotsin nais- ja tyttöpäivystysten keskusliitto (Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund, SKR)

info@kvinnojourer.se

www.kvinnojourer.se, www.tjejjourer.se

Terrafem (monikielinen tukea ja neuvoja tarjoava päivystys ulkomaista syntyperää oleville naisille ja tytöille)

Päivystyspuhelin: 020-52 10 10

info@terrafem.org

www.terrafem.org

Viranomaiset ja muut tahot

Tuomioistuinlaitos (Domstolsverket)

Puh. 036-15 53 00
domstolsverket@domstol.se
www.domstol.se

Kruununvouti (Kronofogden)

Asiakaspalvelu, puh. 0771-73 73 00
kronofogdemyndigheten@kronofogden.se
www.kronofogden.se

Kansallinen naisten turvakeskus (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK)

www.nck.uu.se
NCK:n alaisuudessa toimii naisten tukipuhelin Kvinnofridslinjen.
Päivystyspuhelin: 020-50 50 50
www.kvinnofridslinjen.se

Poliisi (Polisen)

Puh. 114 14
Puh. hätätilanteessa: 112
www.polisen.se

Oikeusapuvirasto (Rättshjälpsmyndigheten)

Puh. 060-13 46 00
rattshjalpsmyndigheten@dom.se
www.rattshjalp.se

Verovirasto (Skatteverket)

Puh. 0771-567 567
www.skatteverket.se (löydät paikallisten vero toimistojen yhteystiedot linkistä *Kontakta oss*)

Sosiaalhallitus (Socialstyrelsen)

Puh. 075-247 30 00
socialstyrelsen@socialstyrelsen.se
www.socialstyrelsen.se

Ruotsin kunnat ja maakäräjät (Sveriges Kommuner och Regioner, SKR)

Puh. 08-452 70 00
info@skr.se
www.skr.se (löydät oman kuntasi sosiaalitoimen yhteystiedot linkistä *Kommuner och regioner*)

Syyttäjäviranomainen (Åklagarmyndigheten)

Puh. 010-562 50 00
registrator.riksaklagaren@aklagare.se
registrator@aklagare.se

Tarjolla on myös muunlaista tukea, esimerkiksi nuorten rikoksen uhrien tukikeskukset (stödcentrum för unga brottsoffer), lastentalot (Barnahus) ja turva-asunnot. Lisätietoja saa kunnan sosiaalitoimelta, ks. Ruotsin kunnat ja maakäräjät (Sveriges Kommuner och Regioner).

Sanasto

ASIANOMISTAJA (MÅLSÄGANDE)

Rikoksen kohteeksi joutunutta tai rikoksen vuoksi vahinkoa kärsinyttä henkilöä kutsutaan asianomistajaksi oikeusprosessin aikana.

ASIANOMISTAJAN OIKEUSAVUSTAJA (MÅLSÄGANDEBITRÄDE)

Oikeustieteellisen koulutuksen saanut henkilö, useimmiten asianajaja, joka toimii vakavan rikoksen kohteeksi joutuneen tukena. Oikeusavustajan palkkion maksaa valtio.

ESITUTKINTA (FÖRUNDERSÖKNING)

Poliisin tai syyttäjän johdolla tehtävä selvitys rikoksen selvittämiseksi.

PÄÄKÄSITTELY (HUVUDFÖRHANDLING)

Oikeudenkäynti eli suullinen käsittely tuomioistuimessa ennen asian ratkaisemista.

RANGAISTUSMÄÄRÄYS (STRAFFÖRELÄGGANDE)

Syyttäjä voi määrätä rangaistuksesta ja vahingonkorvauksesta, jos rikos on yksinkertainen ja tekijä on tunnustanut teon.

RIKOS (BROTT)

Lain mukaan rangaistava teko.

RIKOSASIA (BROTTMÅL)

Epäilty rikos, joka käsitellään tuomioistuimessa.

SEURAAMUS (PÅFÖLJD)

Rangaistus, jonka valtio määrää rikoksesta. Seuraamuksia ovat esimerkiksi sakko, vankeus, ehdollinen tuomio, suojelevalvonta ja erityishoitoon määrääminen.

SOVITTELU (MEDLING)

Sovittelu tarkoittaa, että rikoksen uhri ja rikoksentekijä tapaavat yhdessä puolueettoman sovittelijan kanssa ja käyvät rikostapahtuman läpi. Sovittelu on vapaaehtoista sekä rikoksen uhrille että tekijälle.

SYYTE (ÅTAL)

Syyttäjän tai yksityishenkilön vaatimus tuomioistuimelle tietyn henkilön tuomitsemisesta yhden tai useamman rikoksen johdosta.

SYYTETTY (TILLTALAD)

Rikoksesta epäiltyä nimitetään syytetyksi.

SYYTTÄJÄ (ÅKLAGARE)

Lakimies, joka johtaa esitutkintaa ja edustaa valtiota oikeusprosessissa.

SYYTTÄMÄTTÄ JÄTTÄMINEN (ÅTALSUNDERLÅTELSE)

Syyttäjä päättää, että syytettyä ei nosteta, esim. rikoksen tekijän alhaisen iän perusteella.

TUOMIOISTUIN (DOMSTOL)

Viranomainen, joka antaa tuomion esimerkiksi rikosasiassa. Yleiset tuomioistuimet: kärjäoikeus (ensimmäinen oikeusaste), hovioikeus (toinen oikeusaste), korkein oikeus (ylin oikeusaste).

VALITTAMINEN/MUUTOKSENHAKU (ÖVERKLAGANDE)

Pyyntö asian käsittelemisestä ylemmässä oikeusasteessa (ks. myös kohta Tuomioistuin), jos asianomainen ei ole tyytyväinen tuomioon.

Rikosuhriviranomainen (Brottsoffermyndigheten)

on valtakunnanlaajuisesti vastuussa neljästä toimenpidealueesta:

- Rikosvahingonkorvaus (Brottsskadeersättning)
- Rikosuhrirahasto (Brottsofferfonden)
- Tietokeskus (Kunskapscentrum)
- Takaisinperintäyksikkö (Regressenheten)

Rikosuhriviranomaisen päätavoite on edistää rikoksen uhrien oikeuksia sekä kiinnittää huomiota heidän tarpeisiinsa ja etuihinsa.

Osoitteesta www.brottsoffermyndigheten.se löydät tietoa usealla eri kielellä rikoksen uhrien oikeuksista ja oikeusprosessista sekä muiden viranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteystietoja.

Rikosuhriviranomainen vastaa mielellään rikosten yhteydessä maksettavia korvauksia koskeviin kysymyksiin. Soita viranomaisen **palvelunumeroon 090-70 82 00** (valitse nro 4), niin saat puhua rikosvahinkoyksikön käsittelijän kanssa.

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

Box 470, 901 09 Umeå

Puh. 090-70 82 00

registrator@brottsoffermyndigheten.se

www.brottsoffermyndigheten.se

www.rattegangsskolan.se

www.jagvillveta.se